

de egentlige svar er teologiske. Og det vil for Welz tilsyneladende sige, at de stort set er givet på forhånd.

Troels Nørager

Matias Møl Dalsgaard

Det protestantiske selv. Kravet om autenticitet i Kierkegaards tænkning. København: Forlaget Anis 2012. 279 s. Kr. 299.

Denne bog er bemærkelsesværdig på mange måde. Hvem havde fx på forhånd regnet med, at en af de sjoveste teologiske bøger i 2012 ville være en filosofisk ph.d.-afhandling. Nogen må dog have haft det på fornemmelsen, for Mattias Møl Dalsgaards (MMD) bog blev meget mod sædvanen udgivet samme dag som forsvaret. De fleste venter og retter først eventuelle fejl og mangler. Det er ikke sket i her. Derfor staves Augustin på tre forskellige måder i litteraturlisten, Luther citeres på engelsk og Plinius den Ældre finder man gengivet som Pliny the Elder. Sædvanligvis plejer den slags formelle fejl at betyde, at indholdet er lige så sløset, men ikke her. Tværtimod har vi at gøre med et usædvanligt værk. Ganske vist kan også dele af indholdet kritiseres; men den bærende argumentation i bogen er af en sådan karakter, at man gerne bærer over med det meste.

Kierkegaard er nævnt i undertitlen, men det er væsentlig for MMD, at Kierkegaard først og fremmest er en "fremragende eksponent for den lutherske protestantisme" og derfor en velegnet indgangsvinkel til det protestantiske selv, som MMD har i kikkerten. Bogen lægger sig op af den Weber-Taylorske tese om sammenhængen mellem protestantismen og udviklingen af den vestlige kultur, og nøjes i den sammenhæng ikke blot med at påpege, at Weber og Taylor har calvinsk slagside, men forsøger også at levere en del af den nødvendige lutherske ballast til en generel, men nuanceret tese om protestantismens forhold til vestlig modernitet.

Omdrejningspunktet er det krav om selvets autenticitet, som MMD finder i protestantismen og i særlig grad hos Kierkegaard. Det er antagelsen, at protestantismen har spillet en afgørende rolle for den moderne forståelse af selvet. Taylor er her inspirationen. Den ubestemthed, som lutherdommen lægger ind i selvets etiske liv, har if. MMD stor betydning, og er netop overset hos såvel Weber som Taylor (17). Det er tesen – som MMD medgiver i sidste ende ikke kan bevises –, at det sekulariserede selv også er et kristent selv (19f). Fremfor at begive sig ud i umulig bevisførelse, må han i stedet nøjes med at dokumentere det rimelige i tesen.

Bogen er delt i seks kapitler, der udover indledningen tæller kapitler om kravet om fuldstændighed (kap. 2), der først og fremmest drejer sig om bestemmelsen af mennesket som vilje i den tidlige kristendom (primært Augustin), om selvet uden selvhjælp (kap 3), der omhandler det lutherske opgør

med gerningsretfærdighed, og om muligheder for autenticitet (kap. 4), der fokuserer på Kierkegaard som læser af det protestantiske selv ud fra *Sygdommen til døden* og *Enten-Eller*. Sidstnævnte sker med en for en filosofisk afhandling bemærkelsesværdig fin fornemmelse for den teologiske tråd i Kierkegaards forfatterskab. Kulminationen her er en analyse af begreberne glæde, frimodighed og humor som eksemplariske fænomener. Dernæst følger i kap. 5 et slags intermezzo, der i en typologisering af tre umage filmfigurer forsøger at sandsynliggøre afhandlingens grundtese. Dette kapitel er ikke bogens bedste, men morsomt ikke desto mindre. Endelig samler kap 6 sig om diskussionen om forholdet mellem protestantisme og det moderne liv.

Hjørnesteinen er den uendelige opgave, som det lutherske selv sættes på efter opgøret med gerningsretfærdigheden, nemlig at leve hele sit liv i lydighed mod Gud (31), men vel at mærke i en lydighed, som ikke på forhånd er indholdsbestemt. MMD leverer på den baggrund en lang række frugtbare perspektiver på den lutherske tradition og dens betydning for “det protestantiske selv”. Det selv, som MMD indfanger, er resultatet af kravet om fuldstændighed og helhjertethed i den *lydighed*, som er troen (jf. 262). Heroverfor står imidlertid et lige så luthersk selv, der er resultatet af kravet om taknemmelighed og menneskets helhjertede anerkendelse af Gud som altings gode giver i den tro, som er *tillid*. Hvordan disse to linjer mødes og brydes er i høj grad fortællingen om den lutherske teologis historie, for heri ligger spørgsmålet om forholdet mellem den enkelte og verden, retfærdiggørelse og skabelse gemt.

Problemet i bogen er derfor ikke, at den ikke har ret i en lang række af dens pointer, problemet er, hvad vi gør ved den lutherdom, som ikke lader sig indfange, hverken af MMD eller af Weber og Taylor. MMD finder det uendelige selv rodfæstet i opgøret med gerningsretfærdigheden og selvets deraf følgende ubestemthed, og deri har han en betydelig pointe. Problemet er blot, at det netop kun dækker den ene “halvdel” af lutherdommen. Den anden “halvdel” betoner ikke kun evangeliet negativt som afvisning af gerningsretfærdigheden, men også positivt som frelsesvished. Hvad frelsesvisheden gør ved det protestantiske selv har vi til gode at høre om. MMD forsøger at indfange det med begreberne frimodighed, glæde og humor, og er her på rette spor (se fx 282f), men med Kierkegaard kommer man næppe meget længere.

Bogen viser tydeligt, at teologi ikke er forbeholdt teologer. Og det er kun godt. Teologer ser dog stadig ud til at have førertrøjen, når det drejer sig om akribi og filologisk kompetence. Desværre kom denne anmeldelse for sent til, at de værste fejl blev rettede inden andet oplag. Men at en ph.d.-afhandling udkommer i andet oplæg er på den anden side et særsyn, der vidner om, at fejlene er det mindst interessante ved denne bog.